

ETICA IN EVALUAREA SCOLARA

Conf. univ. dr.
Cristina Georgiana SAFTA

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (1)

- ▶ EVALUAREA – o obsesie?
- ▶ Evaluarea – act de explorare a unei realități cu scopul de a afla cu exactitate cum este aceasta sau în ce măsură corespunde așteptărilor noastre?
- ▶ Întrebare – așteptare – indicii ale realității – răspuns
- ▶ Evaluarea necesită punerea în acord a criteriilor și indicatorilor
 - ▶ CRITERIUL – ceea ce estimăm ca este legitim;
 - ▶ INDICATORUL – ceea ce considerăm date reprezentative/semnificative ale realității în raport cu așteptările formulate

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (2)

- ▶ Sunt generate 2 tipuri de probleme:
 - ▶ *o problemă tehnică* – de determinare a indicatorilor/de specificare a criteriilor;
 - ▶ *o problemă etică* - Cum decidem ceea ce este legitim și ceea ce nu este? (atât în ceea ce privește așteptările, cât și în ceea ce privește indicatorii selectați)
- ▶ Dimensiunea etică este cu atât mai importantă cu cât scopul fundamental al activității de evaluare este FORMULAREA UNEI JUDECĂȚI DE VALOARE (exprimarea modului în care așteptările au fost satisfăcute)

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (3)

- ▶ Evaluarea presupune:
 - ▶ observarea și luarea în considerare a realității (care „trebuie să fie” conform așteptărilor)
 - ▶ Formularea unei judecăți de valoare întemeiată pe observații (determinate de o anumită reprezentare ideală)

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (4)

- ▶ Judecata evaluatorului NU privește nici activitățile, nici persoana, ci dimensiunea școlară a personalității lor, valoarea educațională.
- ▶ Valoarea școlară a devenit o componentă a valorii sociale
- ▶ Nota/aprecierea – obiectul negocierii între evaluator și evaluat
- ▶ Evaluarea este condiționată social

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (5)

- ▶ **În cazul elevului**, performanța școlară este deendentă de context – trebuie să descifreze așteptările fiecărui cadru didactic
- ▶ Competentele sociale sunt cele care permit elevului să-și integreze conduita într-un sistem de așteptări diferențiate
- ▶ **În cazul evaluatorului**, percepția asupra succesului este determinată de propria istorie socială și școlară.
- ▶ *Evaluarea școlară traduce întotdeauna aranjamentele între profesor și elev. (Chevallard și Merle).*

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (6)

- ▶ Problema evaluării plasează școala în fața unei duble provocări:
 1. **de ordin tehnic** – construirea de instrumente de evaluare confor noilor exigențe ale sistemelor educative.
 2. **de ordin etic** – stabilirea regulilor care să permită rezistența în fața tuturor derapajelor care amenință o activitate în care trebuie să fie formulată o judecată raportată la un ideal

URGENȚA: stabilirea unei etici a acțiunii evaluative

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (7)

- ▶ Evaluarea se realizează într-un context de comunicare interpersonală (relația profesor-elev)
- ▶ Implicarea evaluatorului este foarte puternică
- ▶ Citind realitatea, profesorul nu poate rămâne neutru (ca urmare a așteptărilor formulate, ce implică o poziție personală în raport cu valoarea)
- ▶ Rezultatul reflectă atât gradul de satisfacere a așteptărilor, dar și relația dintre evaluator și cel evaluat.

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (8)

- ▶ Relația evaluator-evaluat – relație de subordonare
- ▶ PLACEREA VINOVATA – dorința evaluatorului de a-si mentine poziția de superioritate
- ▶ PLACEREA SANATOASA – preocuparea de a pune acțiunea evaluativă în slujba celui evaluat

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (9)

- ▶ *Căutarea sensului* – prima regulă de ordin etic
 - punerea in relație a activității evaluative cu cea de formare, asigurarea coerenței
- ▶ *Regulile constitutive ale unei etici a acțiunilor evaluative* vizează:
 - ▶ *Identificarea spațiului problematic* (a zonelor in care se manifestă probleme de ordin moral)
 - ▶ *Identificarea riscurilor la care este expus profesorul*
 - ▶ *Precizarea scopului acțiunii evaluative (din perspectiva formativa)*

EVALUAREA SI RAPORTUL SĂU CU ETICA (10)

- ▶ *Poate fi vorba de un curriculum ascuns al evaluării?*
- ▶ Comportamentele valorizate în cadrul evaluării sunt ridicate la rang de NORMĂ.
- ▶ *Normele utilizate în practicile evaluative corespund valorilor, sunt concordante cu ceea ce este demn de a fi urmat.*

ERORILE SUBIECTIVE IN EVALUARE

- ▶ EVALUAREA si NOTAREA sunt acte profesionale care comporta jocuri etice importante.
- ▶ Profesorul – JUDECATOR sau ARBITRU al calitatii unei productii scolare.
- ▶ NOTA pe care o primeste elevul este determinant pentru devenirea sa => destinele se tes pe baza unor rezultate.
- ▶ EVALUAREA nu este niciodata etic neutra => orice act de evaluare angajeaza reflectia personala a evaluatorului.

EVALUAREA - ARTA SAU STIINTA?

- ▶ Exista competente sau atitudini etice ale evaluatorului care sa conduca la abordarea evaluarii ca arta?
- ▶ Actioneaza profesorii in favoarea elevilor?
- ▶ Sunt reale problemele precum:
 - neglijenta evaluatorului;
 - practicile-antipedagogice;
 - judecatile jignitoare?
- ▶ Profesorul evaluator poate trisa, abuza, deturna, privilegia, devaloriza ceea ce etica ar trebui sa garanteze?

EXPERIENȚE EVALUATIVE

- ▶ o nota acordata fara ca lucrarea sa fi fost citita sau corectata;
- ▶ un profesor care acorda acelasi rezultat tuturor elevilor;
- ▶ un altul care foloseste un acelasi registru ingust de comentarii: “Felicitari!”, “Bravo!”, “Continua!”, “Foarte bine!”;
- ▶ profesori caracterizati prin exces de severitate si profesori care acorda notele cu multa indulgenta, lipsiti parca de curaj profesional;

Ce ar trebui sa gandim despre aceste evaluari rapide realizate cu un singur scop, acela al acordarii unei note?

Ce se intampla cu probitatea si echitatea ce se asteapta de la el?

DE CE DEFORMEAZA PROFESORUL REZULTATELE ELEVILOR?

- ▶ *Pentru ca esecul doare?*
- ▶ *Pentru ca nu doreste sa genereze un conflict?*
- ▶ *Pentru ca ii este mai comod?*

Erorile sau neglijenta profesionala a unor evaluator fac un imens rau atat sistemului scolar, cat, mai ales, profesiei didactice.

Cum poate fi pusa evaluarea in slujba celor evaluati?

Cum putem evita ca evaluarea sa devina un chin atat pentru professor, cat si pentru cei evaluati?

DIMENSIUNEA ETICA A EVALUARII

(1)

- ▶ Un profesor preocupat de aspectele etice ale activitatii sale va incepe sa reflecteze la propriile practici evaluative.
- ▶ **Corectitudinea, imparțialitatea, echitatea, confidentialitatea, egalitatea** sunt valori importante pentru orice act evaluativ.
- ▶ Fiecare valoare integreaza in sine un vis, un ideal de urmat; dar idealul este adesea mult prea departe de noi si trebuie transferat in realitate.

DIMENSIUNEA ETICA A EVALUARII

(2)

- ▶ Profesorul este, in mod formal, mandatat pentru a evalua progresul elevilor, gradul de asimilare a continuturilor/ de formare a competentelor.
- ▶ Probleme carora trebuie sa le raspunda profesorul evaluator:
 - ▶ excelenta/ierarhia excelentei;
 - ▶ “constanta macabra” in evaluare (A. Antibi);
 - ▶ sentimentul de esec;
 - ▶ problemele emotionale;
 - ▶ elitismul;
 - ▶ negocierea notei;
 - ▶ confidentialitatea rezultatelor;
 - ▶ evaluarea muncii de creatie.

DIMENSIUNEA ETICA A EVALUARII

(3)

- ▶ Cum poate profesorul sa se fereasca de o hotarare prea arbitrara, prea subiectiva, prea afectiva?
- ▶ Valorile sunt cele care trebuie sa ghideze evaluatorul pe parcursul intregului proces evaluativ, de la alegerea tipului de evaluare si pana la acordarea notei.
- ▶ Primirea unei note de catre un elev genereaza alte probleme etice:
 - ▶ rezultatul evaluarii este un verdict, o judecata definitive si irevocabila;
 - ▶ daca un elev se implica cu adevarat in munca scolara, el poate dezvolta sentimentul ca munca este parte din sine => valoarea muncii sale este valoarea propriului eu;
 - ▶ evaluarea atinge dimensiuni existentiale si identitare.

ARBITRARIUL IN EVALUARE (1)

- ▶ Din punct de vedere pedagogic, evaluarea este o activitate de interpretare a muncii elevilor in functie de asteptari clare si bine definite.
- ▶ Practicile scolare obliga fiecare profesor sa mentina o conduita profesionala exemplara in materie de impartialitate, probitate, echitate.
- ▶ Unii cred ca evaluarea lor este ireprosabila, altii se indoiesc de judecatile lor asupra rezultatelor.
- ▶ OBIECTIVITATEA – idealul spre care se tinde.
- ▶ ARBITRARIUL exista in orice evaluare si prezenta sa nu este determinata de lipsa competentei sau de relele intentii ale evaluatorului.
- ▶ Exista un UNGHI MORT AL EVALUARII, dar acesta nu deresponsabilizeaza profesorul evaluator.

ARBITRARIUL IN EVALUARE (2)

- ▶ ARBITRARIUL – este generat de interferente, ezitari, puncte slabe personale care altereaza judecata profesionala.
- ▶ ARBITRARIUL – nu invalideaza rezultatul evaluarii, ci constituie o sursa de analiza suplimentara.
- ▶ Cresterea gradului de obiectivitate impune o analiza multipla a obiectului evaluarii (crearea a mai multe situatii de evaluare/alegerea mai multor instrumente de evaluare)

CONCLUZII

- ▶ Subiectivitatea este inerenta oricarui act de evaluare.
- ▶ Cateva piste propuse in vederea incercarii de a tinde spre obiectivitate:
 - ▶ *constientizarea profesorilor asupra aspectelor subiective care pot influenta evaluarea;*
 - ▶ *alocarea unui timp suficient pentru evaluare;*
 - ▶ *definirea clara a criteriilor de evaluare;*
 - ▶ *favorizarea evaluarilor realizate prin mai multe probe si cu mai multi examinatori;*
 - ▶ *Instaurarea sistemului de evaluare externa.*